

Diskussionen i VS om demokrati og socialisme

Af Preben Wilhjelm

I det borgerlige skræmmebillede er *socialisme* ensbetydende med et samfund med klart totalitære træk, manglende demokratiske rettigheder og retsbeskyttelse, individuelt såvel som kollektivt, og et gennemført statsligt formynderi.

Efter min opfattelse er dette billede den væsentligste ideologiske eller bevidsthedsmæssige hindring for socialisme i vor del af verden. For desværre er skræmmebilledet ikke helt ubegrundet.

Gennem årtier har 2. og 3. internationales partier, socialdemokratierne og kommunistpartierne, støttet den forestilling, at der er en grundlæggende modsætning mellem demokrati (=vest) og socialisme (=øst). Denne »ideologiske alliance« har kompromitteret og svækket den socialistiske bevægelse. I modsætning hertil har det fra starten været noget helt fundamentalt for *venstresocialismen* at knytte demokrati og socialisme uadskilleligt sammen.

Det borgerlige demokratibegreb

Det »demokrati«, de borgerlige partier og klasser forsøger at tage patent på, er overordentligt indskrænket, selvmodsigende og konjunkturbestemt.

Det indskrænkes af den private ejendomsret til produktionsmidlerne, som på afgørende punkter i kraft af økonomisk magt tilsidesætter det formelle, politiske demokrati. Det indskrænkes af det statslige og kommunale bureaukrati. Og det tilsidesættes om nødvendigt af det kapitalistiske borgerskabs sammenfaldende interesser med udenlandske stormagter.

Det borgerlige demokrati udspringer af borgerskabets opgør med enevælden, og det er derfor ikke mærkeligt, at det i det væsentlige begrænser sig til *den enkeltes* rettigheder og retsbeskyttelse, nærmest som en afspejling af de frihedsrettigheder, man krævede på det *økonomiske* område. Derfor har det borgerlige demokratibegreb aldrig rummet de *kollektive demokratiske rettigheder*, som er af særlig betydning for den klasse, hvis styrke helt og holdent beror på evnen til kollektiv handling, nemlig arbejderklassen. Også på dén led er det borgerlige demokrati utilstrækkeligt fra en socialistisk synsvinkel. Endelig har det vist sig, at borgerskabets og dermed de borgerlige partiers interesse for de klassiske 'borgerlige' frihedsrettigheder eller demokratiske rettigheder er meget taktisk bestemt. Sikkerheden mod statslige overgreb, som spillede en central rolle i opgøret med enevoldsstaten, er hos de borgerlige partier afløst af en statsliderlighed, som snart ikke lader 2. og 3. internationales par-

tier noget efter. Man har medvirket til, at *ytringsfriheden* er blevet underkastet indsnævrende fortolkninger for så vidt angår offentligt ansatte, at *forsamlings- og demonstrationsfriheden* undergraves ved politiets systematiske fotoregistring af deltagerne i lovlige og fredelige demonstrationer, at *den kulturelle frihed* udhules ved politiets adgang til oplysninger om enkeltpersoners bibliotekslån, at *brev- og telefonhemmeligheden* undergraves ved bemyndigelser til forsvarsministeren udenom de almindelige betingelser i retsplejeloven, at *frihedsberøvelse uden dom* anvendes i stigende omfang, at *grundlovens tre dages grænse* tilsidesættes, og at *politiets metoder og beføjelser* aftrappes, bl.a. ved anvendelse af civilklædte 'uro'-patruljer og af politiprovokatorer. For blot at nævne enkelte eksempler på tendensen i de seneste år.

De borgerliges holdning til demokratiske rettigheder og den enkeltes retsbeskyttelse har altså vist sig at være i høj grad »konjunkturbestemt«. Om der er tale om klar politisk bevidsthed, er nok tvivlsomt, men rygmarvsreflekserne fejler ikke noget: man er ikke betænkelige ved statslige overgreb, nu hvor det er den *borgerlige* stat, der får redskaberne og beføjelserne.

Den socialistiske tradition

De to historiske hovedstrømninger i den socialistiske bevægelse har været præget af en fatal tvetydighed i deres forhold til begrebet demokrati.

Socialdemokraterne har (gennem klassesamarbejdet) bekræftet det borgerlige, indskrænkede demokratibegreb. De hævder som bekendt, at der faktisk eksisterer »politisk demokrati« i de vestlige, kapitalistiske samfund. Modsætningen mellem et formelt »politiske demokrati« og det reelle økonomiske klassesediktatur har de i hvert fald ikke bidraget til at tydeliggøre med deres konstruktion »økonomisk demokrati«, som finder sig et sted mellem tvangsopsparing og udbyttedeling, men på intet tidspunkt har været anledning til diskussion om, hvorved det socialistiske *demokrati* kvalitativt skulle adskille sig fra det borgerlige.

Socialdemokraterne har ikke siden pionertiden haft betænkeligheder ved statens magtbeføjelser. Det er bemærkelsesværdigt, at SD så at sige aldrig har befundet sig i den progressive ende af spektret, når talen var om politilove eller retsplejegarantier. Forklaringer er vel, at SD - fordi de det meste af tiden har fået lov til at *administrere* kapitalismen og det borgerlige samfund - har opfattet staten som *deres* stat. Iøvrigt har de, især i udenrigspolitikken forhold sig rent taktisk til demokratibegrebet præcis som de borgerlige.

Kommunisterne har - i deres forsvar for den »virkeliggjorte socialisme« østpå - ladet sig forlede til at betone klassesediktaturet som historisk nødvendighed, og på den baggrund bekræftet det borgerlige demokratibegreb ved at tale nedvurderende om demokratiet som noget »borgerligt«. I den aktuelle kamp for bevarelse og udvidelse af demokratiske rettigheder har de sædvanligvis

stået på demokratiets side, også når det gjaldt de så foragtede »borgerlige« rettigheder. Men det har samtidig været klart for alle, at det også for kommunisterne er et taktisk spørgsmål. Man vender sig skarpt mod politiske fyringer, registreringer og indgreb mod aktionsretten herhjemme, men finder det i orden, når det samme sker i de »socialistiske« lande. Man slås for frie fagforeninger og fuld strejkeret herhjemme, men ikke i Polen. Man er imod retshåndhævelsesarrest, isolation og dødsstraf i Danmark, men ikke i DDR. Man fordømmer USAs imperialistiske interventioner, men ikke Sovjets. Altså præcis som de borgerlige, - blot med modsat fortegn.

VS's demokratiopfattelse i praksis

Fra partiets start har VS *praktiseret* en mere vidtgående og konsekvent demokratiopfattelse end de gamle arbejderpartier. På det organisatoriske plan kom det bl.a. til udtryk ved spændende nyskabelser som kollektiv ledelse, forbud mod dobbeltposter, funktionstidsbegrænsning på repræsentative poster, fraktionsfrihed og mindretalsbeskyttelse.

I den internationale politik viste det sig ved samme kritiske holdning overfor begge supermagters tilsidesættelse af mindre nationers selvbestemmelsesret og andre imperialistiske træk og overfor manglen på demokratiske rettigheder og retsbeskyttelse internt i både USA og Sovjet. (Det er ganske karakteristisk for VS, at man i 1969 næsten samtidig fik udvist partimedlemmer fra USA og fra Sovjet, Begge steder af rent politiske grunde med forbindelse til ytringsfriheden!)

I den hjemlige politik var partiets profil i disse spørgsmål meget klar. Vi har overalt, hvor det var muligt, støttet decentralisering og mindretalsbeskyttelse, f.eks. ved en pluralistisk kultur- og uddannelsespolitik. Vi har i praksis demonstreret, at der var tale om en principiel og ikke en taktisk holdning (støtte til kultur- og uddannelsesinstitutioner med en ideologisk linie, som vi iverigt bekæmper). Vi har demonstreret, at demokrati for os ikke kun er et spørgsmål om flertalsafgørelser, men også om respekt for mindretal, og at f.eks. videnskabelige, kulturelle og etiske spørgsmål ikke kan underkastes flertalsafgørelser, som enhver så skal bøje sig for (f.eks. holdningen til abort eller homoseksualitet).

Vi har optrådt ligefrem provokerende konsekvent i spørgsmål om retsgarantier. Da vi var medinitiativtager til afskaffelse af den sidste rest af dødsstraf i dansk livgivning, forpligtede vi os til ikke i et fremtidigt socialistisk samfund at genindføre dødsstraf. Da vi med held modarbejdede den europæiske »terrorisme« konventions forpligtelse til at udlevere personer til dødsstraf i hjemlandet, udtalte vi klart, at det naturligvis også måtte gælde vore politiske modstandere. Vi var de eneste til at forsvare Hans Hetler og i starten også Thevis mod de tvivlsomme retsplejemetoder, der blev anvendt overfor dem, og vi har

kritiseret metoderne overfor Hauschildt og Bonde Nielsen, selv om alle disse personer og deres handlinger naturligvis politisk er alt andet end vores kop te. Vi har forsvaret medlemmer af politiets organisationer imod repressalier på grund af faglig aktivitet præcis som vi har gjort det for asfalt-, stillads- og havnearbejdere, og vi har mht. offentligt ansatte ytringsfrihed og alle andre demokratispørgsmål i praksis demonstreret, at for VS er demokratiske rettigheder og retsgarantier udelelige sådan at forstå, at de skal gælde for vore venner såvel som for vore fjender.

Jeg har selv gennem alle årene været partiets ordfører på retsområdet. I hvert enkelt tilfælde er den principielle linie forud blevet godkendt af partiets ledelse. Der har *aldrig* været rystet på hånden i disse sager, uanset hvordan partiledelsen var sammensat, og uanset at vi i nogle tilfælde kom til at fremstå som de eneste, der 'forsvarede' nogle af vore mest indædte politiske modstandere.

Den konsekvente kamp for demokratiske rettigheder og retsgarantier blev efterhånden en af VS's mærkesager, også i offentlighedens øjne.

Holdningen drages i tvivl

For de fleste af partiets medlemmer, specielt for alle de oprindelige medlemmer, var denne holdning ganske selvfølgelig, selv om den aldrig eksplicit var nedfældet i noget partiprogram eller debatteret sammenhængende, principielt og detaljeret i partiorganisationen.

Men ind imellem kom der tegn på, at ikke *alle* medlemmer var ganske konsekvente i disse spørgsmål, når det også skulle gælde vore politiske modstandere (som led i bevidsthedsprocessen søgte vi altid at tydeliggøre holdningen ved at benytte de mest kontroversielle eksempler: skulle den ubetingede ytringsfrihed for offentligt ansatte også gælde højtstående officeres og politifolks agitation? JA! skulle beskyttelsen mod udlevering til dødsstraf i givet fald også gælde shahen af Persien? JA! osv. osv.). Den slags eksempler var med til at artikulere partiets opfattelse, men det skete altså også, at nogle medlemmer havde svært ved at acceptere en så kategorisk holdning til de demokratiske rettigheders og retsgarantiens udelelighed. Hvilket vel ikke er så mærkeligt, eftersom VS her lagde en mere konsekvent linie end man nogensinde har set fra noget andet dansk parti.

For 3-4 år siden opstod imidlertid nogle mere principielle og rodfæstede modforestillinger i partiet. De viste sig først i forbindelse med Kampuchea, Afganistan og Solidarnosť i Polen. Der var synspunkter i disse sammenhænge, som mere lignede DKPs målet-helliger-midlet-holdning og den elitære »leninisme«. Det blev klart, at der hos et lille mindretal af medlemmerne var en temmelig rodfæstet holdning, som var ganske uforenelig med hvad vi andre opfattede som karakteristisk venstresocialistisk. Det faldt i min lod at

diagnostisere dette fænomen og at påpege uforeneligheden - og det førte til en afskalning fra partiet i 1980, som dog kun omfattede langt under 1%.

Diskussionen havde imidlertid vist, at langt større dele af VS var mindre sikre i disse spørgsmål end det hidtil var fremgået af partiets praktiske politik, som ellers løbende var godkendt af partiledelsen. Det førte til den konklusion, at der var behov for en mere sammenhængende partidiskussion om hele spørgsmålet DEMOKRATI OG SOCIALISME.

Demokrati og socialisme-resolutionen

I VS er der størst garanti for, at en sådan diskussion kommer til at omfatte *hele* partiet, hvis man forsøger at præcisere synspunkterne i form af et resolutionsforslag, som man indstiller til kongressens vedtagelse. (Garantien for grundig partidiskussion ligger bl.a. i, at sådanne forslag skal være indleveret flere måneder før kongressen, at der skal foreligge alternativer, og at alt kongresmateriale går ud til alle partimedlemmer).

Frem til 1981-kongressen var vi derfor en gruppe, som udarbejdede et resolutionsforslag om DEMOKRATI OG SOCIALISME, som forsøgte at beskrive dels det borgerlige demokratis utilstrækkelighed, dels det socialistiske demokratis rækkevidde og udelelighed samt den dialektiske begrundelse for en holdning, som ved første øjekast kan forveksles med den skinbarlige idealisme.

Som pædagogisk princip valgte vi - i overensstemmelse med de bedste traditioner i VS - at hente vores argumentation ikke fra de nemme, men fra de mest kontroversielle eksempler. Det er ikke en fremgangsmåde, som er målrettet mod vedtagelse for enhver pris, - tværtimod, den kan godt blokere for vedtagelse, i hvert fald i første omgang, men den er så meget mere effektiv i bevidsthedsproven. Eksempler: Det er nemt nok at forholde sig til USAs interventioner i Vietnam eller Grenada, men hvad med Vietnams i Kampuchea? eller Tanzanias i Uganda? Og hvad med cubanerne i Angola? Og selvfølgelig skulle Danmark ikke udlevere Rudi Dutschke, - men hvad med shahen i givet fald? Og det er klart, at vi skulle svinge svøben over retssystemet i Herløv Petersen-sagen, - men også i Hetler-sagen? Osv., osv.

Demokrati og Socialisme-resolutionen gjorde ikke noget forsøg på at komme let om ved det. Den opstillede fordringerne så konsekvent, som det aldrig er opfyldt af noget parti herhjemme (og vistnok i det hele taget), og den anførte selv de stærkeste modargumenter, vi kunne komme i tanke om. Det viste sig da også, at den anfægtede meget store dele af partiet, som ikke tidligere havde haft vanskeligheder med den linie, vi havde ført, men som aldrig havde gennemtænkt konsekvenserne fuldt ud. Der var f.eks. medlemmer af folketingsgruppen, som i årenes løb havde fulgt profilens opbygning og havde kendskab til de principielle begrundelser, der hele tiden var opnået rygdæk-

ning for, men som alligevel ikke ønskede at være medforslagsstillere, da vi første gang præsenterede kongressen for en sammenhængende argumentation i form af et resolutionsforslag. Der er sågar medlemmer, som *siden* har forladt partiet bl.a. med henvisning til, at demokrati-resolutionen ikke uden videre blev vedtaget med akklamation (hvilket skulle demonstrere partiets uoprettelige tåbelighed), som dengang den blev fremsat ikke bare nægtede at være medforslagsstillere, men også advarede imod, at den overhovedet blev fremsat! Men sådan har socialistpartier jo til alle tider haft tilhængere, som ikke har kunnet affinde sig med, at bevidsthedsprocessen forløber ikke bare i dem selv, men i hele partiet, og som i mangel på simpel revolutionær tålmodighed sædvanligvis er endt i socialdemokratiet, fordi det pågældende venstrefløjsparti ikke var revolutionært nok!

Hvad *indholdet* angår, så er Demokrati og Socialisme-resolutionen et forsøg på så præcist som muligt at beskrive den utaktiske og kompromisløse holdning til demokratiske rettigheder og retsgarantier, som partiet i forvejen har udviklet i sin politiske praksis. Det er et væsentligt punkt, at de historiske erfaringer viser, at mål og midler hænger nøje sammen, og at man ikke ustraffet tager midler i brug, som er i strid med den socialisme-forestilling, partiet har. Derfor kan »midlertidig tilsidesættelse« af demokratiske principper eller »midlertidig suspension« af princippet om folkets selvbestemmelse over egen tilværelse ikke godtages.

Det er et andet væsentligt punkt, at fastlæggelsen af demokratiske rettigheder og frihedsrettigheder selvfølgelig ikke er hævet over klassepolitikken, og at disse rettigheder således må defineres på arbejderklassens præmisser (således at frihedsrettighederne f.eks. ikke kan bruges til at udbytte andre eller til at undergrave kollektive overenskomster), *men at rettighederne derefter gælder for alle*. Det lyder måske som en selvfølge, - men det har det faktisk ikke været under »den virkeliggjorte socialisme«, og det er det end ikke for alle VS-medlemmer, når det konkretiseres ved mere kontroversielle eksempler.

Det er klart, at resolutionsforslaget også præciserer det borgerlige demokratis begrænsning, omtaler nødvendigheden af *kollektive* demokratiske rettigheder (som ligger det borgerlige demokratibegreb meget fjernt), og kommer ind på nødvendigheden af at bryde med den borgerlige legalitet, bl.a. gennem 'civil ulydighed'. Dette er selvfølgelig helt afgørende punkter i forhold til omverdenen, men *de* er ikke kontroversielle internt. Her drejer det sig mere om afgrænsningen: hvordan finder vi balancen mellem brud på den borgerlige legalitet på den ene side og så ukritisk accept af »retfærdige« mindretalskup eller ligefrem terrorhandlinger på den anden side? Dét er demokrati-resolutionens tema.

Indvendingerne

Demokratidebatten i VS er på ingen måde afsluttet. Indtil nu har der ikke på

kongresserne kunnet skabes flertal for resolutionen. Men det er også bevidsthedsprocessen, der er det afgørende, og debatten har allerede både flyttet og artikuleret medlemmerne.

Modstanden mod resolutionen bygger tildels på misforståelser, men delvis også på reel uenighed. Misforståelserne beror ofte på ond vilje, som det desværre synes uundgåeligt i et parti, der ikke gør noget for at lægge låg på fraktionskampene. Det er således blevet anført, at vi med den kategoriske fastholden ved demokratiske metoder og ved grundlæggende retsprincipper på idealistisk og virkelighedsfjern maner tager afstand fra den danske modstandsbevægelse under besættelsen og fra befrielsesbevægelsernes metoder i de tidligere kolonilande. Det er selvfølgelig noget vrøvl. At vi forpligter os på f.eks. at afstå fra dødsstraf i et kommende socialistisk Danmark betyder naturligvis ikke, at vi - som det er blevet sagt - tager afstand fra stikkerlikvideringerne under besættelsen. De principper, vi søger at opstille i resolutionen, skal gælde for det socialistiske samfund, vi ønsker at opbygge, - og dér accepterer vi ikke undtagelser, uanset begrundelsen (som ellers altid bekvemt kan konstrueres). De kan selvsagt ikke opstilles for borgerkrigslignende situationer eller for situationer, hvor den socialistiske bevægelse - eller en bred national befrielsesbevægelse - tvinges til at arbejde i illegalitet.

Men udover sådanne misforståelser, som der var mange af i det første debatår især, så er der utvivlsomt også reelle og meget dybtgående uenigheder. Med udtrykket »dybtgående« menes ikke nødvendigvis, at de ikke kan overvindes; faktisk har mange medlemmer ændret opfattelse efter at de forskellige spørgsmål har været grundigt endevendt ved diskussion af konkrete, kontroversielle eksempler. Med »meget dybtgående uenigheder« menes uenigheder, som hvis de fortsat består efter at begge parter har artikuleret deres synspunkter gennem debatten, viser en så forskellig opfattelse af spørgsmålet om demokratiet under socialismen, at det må anses for meningsløst at være i samme parti.

De reelle uenigheder, som hidtil har kunnet registreres, har især bestået i, at modstanderne af resolutionen har fundet det forkert kategorisk at afskrive sig muligheden for at bryde de i resolutionen opstillede principper for rettigheder (især mindretalsrettigheder). Nogle har fundet det alt for idealistisk, andre har fundet det opportunistisk at afgive sådanne kategoriske erklæringer. Det er for så vidt meget positivt, at indvendingerne netop har været af dén art, fordi det viser, at disse kritikere fastholder den gode VS-tradition aldrig at lefle for folk, men så præcist som muligt redegøre for, hvad vi anser for sandheden, uanset hvor meget det koster. Det er den linie, VS har fulgt, f.eks. i spørgsmålet om socialismen kan gennemføres alene ved hjælp af stemmesedlen, hvor vi trods kanonaderne fra bl.a. SF og DKP efter Allendes valgsejr i Chile fastholdt, at historien viser, at den gamle herskende klasse aldrig på demokratisk og fredelig vis har givet magten fra sig. Kritikerne af resolutionen

har ikke villet tilslutte sig, at vi *ufravigeligt*« vil tilstå de reaktionære fulde demokratiske rettigheder under socialismen«, og at »vi vil bekæmpe vore modstandere politisk, men *aldrig* gennem indskrænkning af deres demokratiske rettigheder«. Kritikerne er ikke i *almindelighed* uenige i disse principper, men har blot ikke villet udelukke, at der *kan* opstå situationer, hvor det må anses for nødvendigt at bryde disse principper. Når man alvorligt mener det, er det al respekt værd, at man siger det åbent. Efter sidste kongres forklarede kritikernes repræsentant i TV, at det f.eks. under socialismen ikke kan udelukkes, at der *kan* opstå situationer, hvor det er nødvendigt at suspendere strejkeretten.

Opportunisme eller erkendelse af udviklingens dialektik?

Det er imidlertid ikke opportunistisk uhæderlighed, der ligger bag resolutionsforslaget. Det stikker betydelig dybere. Og det er de samme grunde, som fra starten fik os til at opbygge VS med fraktionsfrihed og mindretalsbeskyttelse.

Som marxister har vi en dialektisk opfattelse af samfundet og af samfundsudviklingen. Vi mener, at *den dialektiske materialisme* i det væsentlige er en brugbar forklaringsmodel. Det betyder dels at samfundsudviklingen opfattes som et resultat af en stadig kamp mellem modsætninger, dels at de materielle forhold, specielt produktivkræfternes udviklingsniveau, er grundlæggende for samfundets politiske, sociale og kulturelle indretning.

Når al udvikling drives af kamp mellem modsætninger, så er og bliver det absurd ikke at ville anerkende sådanne modsætninger i det socialistiske parti selv. Som om dét ikke skal udvikle sig! Fraktionsfrihed og mindretalsbeskyttelse er indført i VS ikke som udtryk for en luksusbetonet tolerance, men som en funktionel nødvendighed! En erkendelse af - for nu at sætte det på spidsen - at al udvikling, ethvert fremskridt starter som kætteri. Udviklingen lader sig naturligvis ikke standse, fordi man fornægter dens dialektik, - så opnår man blot, at den må foregå i eksplosioner.

Dette dialektiske ræsonnement, som vi har anvendt på *partiets* organisation, insisterer vi i resolutionen på også skal anvendes på *samfundet*. Så enkelt er det. Det socialistiske samfund er heller ikke statisk. Også det vil være under stadig udvikling. Enten strukturerer vi det, så den dialektiske udviklingsproces har gode vilkår (fri partidannelse, mindretalsbeskyttelse, osv.) - eller også må det udvikle sig gennem eksplosioner. »Kætterske« mindretal skal ikke *tåles* eller *toleres*, de skal opfattes som *uundværlige*. Hvordan sikres det ellers, at den politiske bevidsthedsproces er på omgangshøjde med udviklingen? Hvordan bliver begåede fejl ellers korrigeret i tide? Det er en elendig dialektiker, som ikke erkender »kætteriets« centrale funktion for samfundsudviklingen, og det er en elendig materialist, som ikke erkender, at »kætteri« kun er farligt,

hvis det er i overensstemmelse med den materielle samfundsudvikling - og dermed historisk berettiget!

Hermed skulle være givet i det mindste en antydning af, at det ikke er opportunisme, men et grundlæggende opgør med de udialektiske samfundsmødder af alle afskygninger, der ligger bag Demokrati og Socialisme-resolutionen.

I den fulde udstrækning ligger der i resolutionen desuden en opfattelse af statens og af partiets rolle, som kan give anledning til dybtgående uenighed. Hvis f.eks. kritikerne af resolutionen efter nærmere overvejelser fastholder, at de ikke kan tilslutte sig bl.a. fordi det ikke kan udelukkes, at der kan opstå situationer, hvor strejkeretten må suspenderes, - så har der udkrystalliseret sig to helt uforenelige eller 'antagonistiske' opfattelser. Hvem er det nemlig, der i givet fald skal suspendere strejkeretten? - og hvad betyder det? Det kan kun være *staten* eller *partiet*, og det betyder, at man sætter staten eller partiet over arbejderklassen, - at man med andre ord i arbejderklassens navn udøver et reelt diktatur over arbejderklassen gennem en ikke klasse-mæssig, men bureaukratisk magt. Det er svært at se, hvordan en sådan holdning kan forenes med VS's grundlæggende selvforvaltningsmodel.

Status i demokratidebatten

Demokrati og Socialisme-resolutionen har endnu ikke kunnet opnå flertal i VS. På kongressen i 1982 var det tæt på, men der kunne kun opnås flertal for en resolution, som var fyldt med forbehold svarende til de ovenfor referede indvendinger.

Det er imidlertid ret meningsløst at foretage en statusopgørelse. Demokrati er en proces. Politisk bevidsthed er en proces. Politisk bevidsthed er en proces. Spørgsmålet havde ikke været afsluttet, *selvom* der var opnået flertal, - processen skulle naturligvis fortsætte.

De spørgsmål, vi her beskæftiger os med, er af så afgørende betydning, at jeg ikke vil udelukke, at det kan ende med to velartikulerede holdninger, som naturligt må finde plads i hver sit parti, dvs. en ny afskalning som den, vi oplevede for et par år siden, og som er omtalt ovenfor. Men processen er i fuld gang, og den kan også resultere i bred enighed.

Det er på en måde mindre afgørende. Væsentligere er, at vi allerede er så dybt i denne debat om demokrati og socialisme, at det mig bekendt ikke har noget sidestykke nogetsteds. Måske især fordi den ikke er ført på overfladen eller på de nemme problemstillinger, men hele tiden på de vanskeligste og mest kontroversielle eksempler og problemstillinger. Når jeg f.eks. ser de tilsvarende problemer behandlet af SFs retspolitisk udvalg i en debatbog udgivet her i 1983, så føler jeg mig sat 5 år tilbage i forhold til de diskussioner, vi har været igennem i VS. Det er blevet til en samling velmenende almindelig-

heder, som næsten kun kan vække modstand hos velskolede, overbeviste stalinister. Alle kontroversielle spørgsmål er fortrængt. En Carl Madsen ville have kunnet pille fremstillingen fuldstændig fra hinanden, den ville fremstå som den skinbarlige idealisme, de socialistforskrækkede ville finde socialisterne endnu mere utroværdige end i forvejen, mens de uforfærdede sandhedssøgende ville falde for Carl og hans historiske belæg.

I sammenligning hermed synes jeg nok, at VS, *alle dele af VS*, er kommet overordentlig langt med demokratidebatten. Vi er ikke nået til en fuldstændig afklaret *enighed*, men der er til gengæld ikke stukket noget til side, og dén debatform har skabt en demokratibevidsthed, som hos *alle* deltagere stikker langt dybere end før, – som ikke lader sig puste ud af »specielle« omstændigheder, som er helt uforudsete, og som derfor kan få os til at reagere på en måde, som vi aldrig havde troet mulig. Sådanne »specielle« omstændigheder vil altid opstå, og de er bekvemme at henvise til, når principper skal brydes. En sådan udskridning har VS's debat vaccineret imod. Vi kan ikke om nogen situation hævde, at den er ganske uforudset, efter det vi har gennemtæsket. Der vil være nogle grundigt gennemtænkte holdninger at støtte sig på, uanset hvilke omstændigheder vi måtte komme i.